

استیلو، دونالد، حکایت‌های عامیانهٔ وفسی، ترجمهٔ مهین‌ناز میردهقان و سعیدرضا یوسفی، آوای خاور، تهران، ۱۳۹۵، نوزده + ۳۲۰ صفحه. این کتاب که نخستین اثر منسجم و زبان‌شناسانه در توصیف گویش وفسی، که از جمله گویش‌های ایرانی در خطر است، ترجمهٔ کتابی است به کوشش پروفیسور دونالد ال. استیلو با عنوان *Vafsi Folk Tales* (حکایت‌های عامیانهٔ وفسی) که در سال ۲۰۰۴م انتشار یافت. پیکرهٔ زبانی این کتاب، شامل ۲۴ حکایت عامیانهٔ وفسی است که اولین بار ایران‌شناس بریتانیایی، ال. ساتن سال ۱۹۵۸م در ایران گردآوری کرد. پس از آن، و در اواخر دههٔ نود میلادی پروفیسور استیلو این حکایت‌ها را آوانویسی، به زبان انگلیسی ترجمه و همراه با استخراج دستور زبان وفسی به چاپ رساند. اکنون این اثر ارزشمند که مشتمل بر پیکره، حکایت‌های عامیانه و دستور زبان وفسی است ترجمه شده و در دسترس علاقه‌مندان به زبان‌ها و گویش‌های ایرانی قرار گرفته است.

وفسی از جملهٔ زبان‌های ایرانی شمال غربی است که در چهار روستای وفس، چهرقان،

گورچان، و فرک در غرب ایران مرکزی تکلم می‌شود. ارتباط دقیق زبان‌شناختی وفسی هنوز مورد پرسش است؛ در حالی که برخی از محققان آن را زیرگروه تاتی به‌ویژه در ارتباط نزدیک با گویش‌های تاتی جنوبی می‌دانند، دیگر محققان، وفسی را یک گویش مرکزی در نظر گرفته‌اند چراکه به لحاظ دستوری ویژگی‌های مشترک بسیاری با گویش‌های مرکزی دارد اما واژگان آن را بیشتر شبیه گویش‌های تاتی می‌دانند.

کتاب پیش رو برگردان انگلیسی به فارسی این اثر ارزشمند است که در چهار فصل تنظیم شده است. پیش از آغاز فصل‌های اصلی، کتاب با مقدمهٔ پروفیسور استیلو بر ترجمهٔ فارسی، مقدمهٔ مترجمان، بخشی با عنوان آشنایی با پروفیسور استیلو و پیشگفتار مؤلف آغاز می‌شود. فصل اول مقدمه‌ای در مورد گویش‌های وفسی و گورچانی، گویشوران نمونهٔ وفسی، روش انجام پژوهش، تاریخچهٔ پروژهٔ وفسی و شیوهٔ آوانگاری متون را دربرمی‌گیرد. حکایت‌های عامیانهٔ وفسی، عنوان فصل دوم است که پیکرهٔ اصلی کتاب را شامل می‌شود؛ و دربردارندهٔ ۲۴ حکایت وفسی به‌صورت آوانگاری به همراه ترجمهٔ داستان‌ها به

فارسی معیار است. تمام حکایت‌ها به گونه گورچانی گویشِ وفسی، توسط دو گویشور از روستای گورچان، در شمال اراک، نقل شده است. فصل سوم، اختصاص به حواشی دارد که طی آن مؤلف توضیحاتی را که درباره مسائل زبان‌شناختی هر حکایت لازم دانسته ذکر کرده است. فصل چهارم، مسائل دستوری مربوط به این گویش را شامل می‌شود. استیلو در انتهای کتاب واژه‌نامه‌ای از وفسی ارائه کرده که بر اساس الفبای انگلیسی تنظیم شده است. صفحات پایانی کتاب نیز به رسم معمول به کتابنامه اختصاص دارد. فایل صوتی ۲۴ حکایت ضبط شده است که به صورت دو لوح فشرده ضمیمه اثر انگلیسی است. در این اثر به صورت یک لوح فشرده و در فرمت MP3 ضمیمه شده است.

بنا به تصریح مترجمان، در ترجمه حاضر تلاش بر آن بوده تا ضمن وفاداری به متن انگلیسی، برگردان حکایت‌های وفسی تنها از روی ترجمه انگلیسی انجام نگیرد، بلکه با توجه به دانش زبانی مترجمان از گویش وفسی، در درجه اول صدای ضبط شده و آوانگاری‌های انجام شده مورد توجه قرار گیرد. این موضوع به ایشان کمک کرده تا در مواردی به اشتباهات یا بدفهمی‌های موجود در متن آوانگاری و انگلیسی پی ببرند که مترجمان آنها را با علامت اختصاری م. در پی نوشت آورده‌اند.

لیلا نوری کشتکار

اکبری مفاخر، آرش، *رزمنامه کنیزک: حماسه‌ای به زبان گورانی و روایتی از یادگار زریران*، مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (مرکز پژوهش‌های

ایرانی و اسلامی)، تهران، ۱۳۹۵، ۳۷۱ صفحه. زبان گورانی از زبان‌های گروه شمال غربی ایرانی نو است. این زبان تحت تأثیر کردی، فارسی و عربی قرار گرفته و با لری و لکی نیز آمیخته است، اما واج‌شناسی آن متمایز از کردی و فارسی است. این زبان با ادبیاتی دیرینه در غرب ایران، به ویژه در استان کرمانشاه، رایج است و کرانه‌های مرزی کرمانشاه و کشور عراق را دربرمی‌گیرد. در دوره باستان هیچ شاهد و مدرکی از زبان گورانی در دست نیست. از نمونه آثار ادبی این زبان می‌توان به «رزمنامه کنیزک» اشاره کرد.

رزمنامه کنیزک از آثار باارزش ادبیات حماسی ایران زمین و روایتی گورانی از یادگار زریران است. این داستان از بنیادهای اساطیری و حماسی ویژه‌ای برخوردار است و شاید پس از یادگار زریران اصیل‌ترین و پس از شاهنامه فردوسی ناب‌ترین اثر حماسی ایران باشد که در متون نقلی نمونه‌ای ندارد؛ علاوه بر اینکه، با بن‌مایه‌های نمایشی نفوذ گسترده‌ای در میان مردم داشته و روایت‌های گفتاری و نوشتاری چندی از آن رایج است. کامل‌ترین روایت از این داستان منسوب است به الفت به تاریخ ۱۳۴۹ق/ ۱۳۰۹ش به کتابت ملاعزیز ولد الفت از طایفه کلهر، در ساختار مثنوی و وزن ده هجایی، شامل ۱۱۲۴ بیت. رزمنامه کنیزک بخشی از منظومه هفت‌لشکر را تشکیل می‌دهد که بنابر گفته کتاب آن پنج جلد بوده که تنها جلد پنجم آن در دست است. البته ظاهراً خطبه و مقدمه داستان در پایان جلد چهارم بوده است که به همین دلیل مؤلف

چهارپاره گورانی، پاره‌های هر مصراع با درنگ‌نما از یکدیگر جدا شده‌اند. در بخش آوانگاری نیز از شیوه پیشنهادی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در راهنمای گردآوری زبان‌ها و گویش‌های ایرانی استفاده و به شیوه‌های دیگر در آثار مکرری، مکنزی، محمودویسی و دبیرمقدم نیز توجه شده است. از آنجاکه خوانش‌های هر واژه می‌تواند آوانگاری‌های متفاوتی داشته باشد، باتوجه‌به اینکه رزمنامه کنیزک از زبانی ادبی و پخته برخوردار است، در این متن بیشتر خوانش ادبی و معیار زبان گورانی گزینش شده است. مؤلف در ترجمه کوشیده تا با ارائه ترجمه‌ای روان و شیوا علاوه‌بر حفظ ساختار زبان گورانی، لطف سخن و بیان شاعرانه ابیات را نیز حفظ کند.

در ادامه یادداشت‌های کتاب می‌آید؛ رویکرد کلی این بخش بر جامعیت و کامل بودن آنها استوار است و برای استفاده عموم خوانندگان تنظیم شده است تا هر فرد به قدر نیاز خود از آنها بهره‌گیرد. توصیف و شرح آموزه‌ها و بنیادهای حماسی با بررسی ریشه آنها در ادبیات ایران باستان و مقایسه با حماسه‌های فارسی به‌ویژه شاهنامه انجام شده است؛ افزون‌بر اینکه، به افزودگی‌ها، کاستی‌ها، اختلافات و... در دو روایت دیگر نیز اشاره می‌شود.

نمایه در پنج حوزه نام‌ها، جای‌ها، اقوام و...، واژه‌نامه و افعال تنظیم شده است. در دو بخش پایانی کتاب کتابنامه و پیوست‌ها درج شده‌اند. مؤلف در پیوست‌ها، فهرست کوتاه‌نوشت‌ها، راهنمای ارجاعات، راهنمای نشانه‌های آوانگاری

برای بازسازی کل منظومه هفت‌لشکر گورانی، طومار هفت‌لشکر نقالی به زبان فارسی را راهنمای خود قرار داده است.

پس از پیشگفتار که توضیح کوتاهی درباره بخش‌های کتاب را شامل می‌شود، اکبری مفاخر در مقدمه‌ای نسبتاً مفصل نخست به معرفی و توصیف دست‌نویس اساس متن، نیز دست‌نویس‌ها و روایت‌های دیگر این حماسه پرداخته و مختصری درباره زبان گورانی، شاخه‌ها و ادبیات آن گفته است. سپس به‌منظور شناخت بنیادهای اصلی رزمنامه کنیزک، گزارش اوستایی، فارسی باستان و روایت‌های اشکانی و ساسانی و همچنین گزارش‌های فارسی و عربی یادگار زیران و پیوند آنها با رزمنامه کنیزک را بررسی کرده است. در ادامه، خلاصه دقیقی از رزمنامه ارائه شده است که زمینه را برای مطالعه متن به‌شکل تخصصی مهیا می‌کند. مقدمه پس از بررسی و مقایسه تطبیقی رزمنامه کنیزک و یادگار زیران پهلوی در بخش همانندی‌ها و ناهمانندی‌ها، با بازسازی روایت پارتی یادگار زیران به‌پایان می‌رسد.

بخش بعدی به متن گورانی اختصاص یافته، که در آن از نسخه دست‌نویس کتابخانه آستان قدس رضوی، به‌عنوان نسخه پایه استفاده شده است. در اینجا مؤلف غلط‌های املائی و اشتباهات کاتب را، که خاص متون شفاهی است، تصحیح کرده و در زیرنویس آورده است. کل متن تا آنجاکه برای خوانش درست ابیات مورد نیاز بوده، سجاوندی شده و برای درست‌خوانی متن در وزن ده‌هجایی و

به‌کاررفته در متن و نمونه‌هایی از دست‌نویس هفت‌لشکر گورانی الفت را آورده است.

لیلا نوری کشتکار

جهاننیده، عبدالغفور، فرهنگ بلوچی - فارسی، شامل بیش از شصت‌هزار واژه و اصطلاح بلوچی و معنی آنها به فارسی، معین، تهران، ۱۳۹۶، ۲۷۳۶ صفحه، دو جلد.

کتاب با پیشگفتاری کوتاه از علی‌اشرف صادقی درباره زبان بلوچی، قوم بلوچ و پیشینه پژوهش‌های لغوی بلوچی آغاز می‌شود. پس از این پیشگفتار نویسنده در مقدمه‌ای یازده‌صفحه‌ای توضیحاتی درباره زبان و ادبیات بلوچی و حوزه جغرافیایی آن، پیشینه تحقیق و روش تحقیق داده است و پس از آن جدول نشانه‌های آوانویسی، جدول نشانه‌های اختصاری، و سه صفحه نوشته که براساس گفت‌وگوی شفاهی با نویسنده چکیده‌ای است از مقدمه و پیشگفتار به زبان بلوچی برای بلوچ‌هایی که فارسی نمی‌دانند به‌ویژه بلوچ‌های پاکستان. نویسنده در ادامه در بخش دیباچه که نوزده صفحه است به‌طور مفصل به سرزمین بلوچستان و موارد مربوط به آن پرداخته است مانند جغرافیا، جغرافیای تاریخی، بلوچستان ایران، بلوچستان پاکستان و بلوچستان افغانستان، مکران باستانی، کوچ و نژاد بلوچ، پراکندگی قومی بلوچ‌ها، زبان بلوچی و انواع گویش‌های مهم بلوچی به همراه جدولی برای تطبیق نمونه‌هایی از واژه‌های دو گویش شرقی و غربی بلوچی، رابطه زبان بلوچی با زبان‌های باستانی ایران و

جدول‌هایی برای سنجش آنها با هم، رسم‌الخط زبان بلوچی، واژه‌سازی در بلوچی و برخی از نکات دستوری زبان بلوچی.

پس از این مقدمات متن اصلی کتاب که بخش فرهنگ است آغاز می‌شود. پس از هر مدخل که به خط فارسی آوانگاری شده به‌ترتیب موارد زیر آمده است: آوانگاری مدخل به خط لاتینی، نقش دستوری، برابر فارسی، تفکیک معنایی برای واژه‌های چندمعنا و در برخی از مدخل‌ها شاهد. الگوی تعریف به‌خوبی رعایت شده است. بخش پایانی کتاب اعلام است که براساس گفته نویسنده بیشتر شامل نام‌هایی است که در شعر و ادبیات کلاسیک بلوچی مشهور و نام‌آور هستند. در پایان نیز در کتاب‌نامه‌ای مفصل فهرست منابع و مآخذ آمده است. در مجموع اطلاعاتی که درباره مدخل‌ها داده شده و نیز شیوه تدوین فرهنگ روشمند و باقاعده است.

عفت امانی

سبزه‌علی‌پور، جهان‌دوست، راهنمای گویش‌شناسی (با مثال‌هایی از گیلکی، تاتی و تالشی)، فرهنگ ایلیا، رشت، ۱۳۹۵، ۱۷۴ صفحه، مصور.

گویش‌شناسی شاخه‌ای از علم زبان‌شناسی است که به مطالعه علمی گونه‌های زبانی می‌پردازد. مطالعات نظام‌مند در زمینه گویش‌شناسی در غرب در نیمه دوم قرن نوزدهم آغاز شد. در ایران دکتر محمد مقدم نخستین گام‌ها را در زمینه بررسی میدانی برای گردآوری گویش‌ها برداشت، از جمله کتابی با عنوان گویش‌های و فس و آشتیان

ادامه داشت. از جمله فعالیت‌های سال‌های اخیر می‌توان به اقدام فرهنگستان زبان و ادب فارسی در سال ۱۳۹۰ اشاره کرد که طی انتشار جزوه راهنمای گردآوری گویش‌ها از پژوهشگران علاقه‌مند به این حوزه دعوت به عمل آورد تا در اجرای طرح تدوین گنجینه گویش‌های ایرانی با فرهنگستان همکاری کنند.

همان‌گونه که مؤلف در پیشگفتار کتاب تصریح کرده است، به کارگیری شیوه‌های علمی در زمینه گویش‌شناسی همواره دغدغه خاطر او بوده است. از این رو سعی کرده است در این تحقیق شیوه‌نامه‌ای برای پژوهشگرانی ارائه کند که هیچ‌الگویی برای گردآوری گویش‌های محلی پیش رو ندارند. در واقع، رویکرد او در این کتاب تدوین شیوه‌نامه‌ای برای سامان بخشیدن به داده‌های گردآوری شده است. از منظر مؤلف این اثر، گویش‌شناسی در دو مرحله قابل اجراست: (۱) ثبت و ضبط داده‌های گویشی و تهیه پیکره زبانی با روشی که تحقیق در زمان حال و آینده و با هر نگرشی بر روی آن امکان‌پذیر باشد. (۲) تحقیق بر روی پیکره زبانی.

این تحقیق در شش بخش اصلی با سرفصل‌های زیر تنظیم شده است: (۱) اصول و سازوکارهای فرهنگ‌نگاری گویشی، (۲) شیوه‌نامه استفاده از خط گویشی و الفبای آوانگاری، (۳) شیوه نوشتن دستور زبان گویش‌های ایرانی، (۴) بررسی نحو گویش‌های ایرانی، (۵) تهیه پیکره زبانی، (۶) راهنمای جمع‌آوری اشعار عامیانه و ضرب‌المثل‌ها. گفتنی است که شواهد مثال در این کتاب بیشتر از گیلکی، تاتی و تالشی انتخاب شده است.

و تفرش در سال ۱۳۲۸ منتشر کرد. شایان ذکر است که گویش‌شناسی علمی در ایران رسماً در اواخر سال ۱۳۳۹ با برگزاری کارگاه بیست‌روزه گویش‌شناسی در محل دانش‌سرای عالی آغاز شد. در این دوره ژرژ ژدار از سوییس و گئورگ مورگن‌استیرنه از نروژ شرکت داشتند و کلاس را ژدار اداره می‌کرد. دکتر صادق کیا طی سال‌های متمادی پژوهش‌های ارزنده‌ای در این حوزه انجام داد، از جمله نخستین راهنمای گردآوری گویش‌ها را در سال ۱۳۴۰ در ۲۶۰ صفحه منتشر کرد. پس از او نیز دکتر منصور اختیار مجموعه‌ای با عنوان روش بررسی گویش‌ها فراهم آورد که فقط بخش اول آن که آواشناسی بود به صورت ضمیمه مجله دانشکده ادبیات دانشگاه تهران در سال ۱۳۴۴ منتشر شد.

در سال ۱۳۵۳ فرهنگستان زبان ایران (فرهنگستان دوم) با مشارکت سازمان جغرافیایی کشور طرح «فرهنگ‌ساز» را با هدف نمونه‌برداری از گویش‌های رایج در آبادی‌های ایران به منظور فراهم آوردن اطلس زبان‌شناسی ایران به اجرا گذاشت. این طرح تا سال ۱۳۵۷ ادامه یافت و طی آن نمونه‌هایی از حدود چهارده هزار آبادی ثبت و ضبط شد. این اسناد که در بخش پژوهش‌های گویشی فرهنگستان زبان ایران نگهداری می‌شد، در سال ۱۳۶۰ به مرکز مردم‌شناسی منتقل شد. پس از آن از سال ۱۳۶۱ به بعد طرح بلندمدت شناسایی گویش‌های ایران به سرپرستی دکتر مسعود پورریاحی در مرکز مردم‌شناسی به اجرا گذارده شد که تا سال ۱۳۷۹

در بخش اول به تعدادی از مهم‌ترین اصول متعارف و معمول فرهنگ‌نگاری مورد نیاز گویش‌ها اشاره شده و نمونه‌هایی برای هر یک از این اصول از شش فرهنگ گیلکی ذکر شده است. در بخش دوم نویسنده کتاب پس از بررسی مشکلات و محدودیت‌های موجود در خط فارسی برای ثبت زبان‌های حاشیه خزر، رسم‌الخطی را بدین منظور پیشنهاد کرده است. به عقیده او این شیوه برای خوانندگانی که به آوانگاری لاتینی آشنا نیستند، سودمند خواهد بود. بخش سوم به ارائه شیوه‌نامه‌ای برای نوشتن دستور زبان گویش‌های ایرانی اختصاص یافته است. در بخش چهارم که به بررسی نحو گویش‌های ایرانی پرداخته است، انواع جملات، گروه‌های مختلف نحوی، و انواع ارتباط سازه‌های مختلف دستوری با هم بررسی شده است. بخش پنجم به تهیه پیکره زبانی اختصاص یافته و به ویژگی‌ها و فواید آن اشاره شده است. این بخش آوانگاری نمونه‌هایی از زبان تاتی و کردی، فهرستی دوپست‌کلمه‌ای از واژه‌های پایه‌ای زبان مورد مطالعه، یکصد جمله برگرفته از پرسش‌نامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی، نمونه یک‌صفحه‌ای از یک فرهنگ گویشی و فهرستی از مصادر گیلکی را دربرمی‌گیرد. بخش ششم مشتمل است بر رویکردهای مختلف در مطالعات زبانی، انواع پژوهش‌های زبانی و غیرزبانی، نمونه‌ای از اشعار آیینی، عامیانه و کار، شیوه ثبت اشعار عامیانه و مثل‌ها با ذکر نمونه، ویژگی‌های مهم امثال و حکم از منظر

زبان‌شناسی، راه‌های دسترسی و نکات قابل توجه در گردآوری آنها. فهرست منابع و کتاب‌شناسی بخش پایانی کتاب را تشکیل می‌دهد.
جمیله حسن‌زاده

شکری فومشی، محمد، *راهنمای دست‌نوشته‌های مانوی تورفان*، میراث مکتوب، تهران، ۱۳۹۶، ۱۸۰ صفحه.

کتاب حاضر درس‌نامه‌ای کوتاه است که مؤلف با هدف ایجاد آشنایی مقدماتی با روش‌شناسی، مبانی و اصول اولیه قرائت و بازسازی متون ایرانی به خط مانوی بازیافته از تورفان منتشر کرده است. این کتاب در یازده گفتار تدوین شده است. اولین گفتار به معرفی گذشته و حال سرزمین تورفان پرداخته و اطلاعاتی درباره نخستین جست‌وجوگران آثار شگفت‌انگیز تورفان به دست داده است. عناوین دیگر گفتارها به شرح زیر است: الفبا و ارزش آوایی حروف، بازشناسی برخی نویسه‌ها، نقطه: جایگاه و کاربرد، فنون کاتب برای تراز کردن ستون و جدول متن، برگ دست‌نویس، شناسه دست‌نویس، متن دست‌نویس، عنوان دست‌نویس، اعداد، بازسازی متن و برگ دست‌نویس.

همه شواهد از میان متون فارسی میانه، پارتی، سغدی و فارسی نو مانوی برگزیده شده است. در این اثر تنها شیوه قرائت و روش بازسازی متون مورد توجه نبوده، بلکه به سنت‌های کتابتی و نسخه‌پردازی کهن ایرانی که در دبیرخانه‌های مانوی تا عصر متقدم اسلامی

و دست‌نویس‌های مانوی کمک می‌کند تا خود، متون مانوی را بخوانند و آن را بازسازی کنند.

مریم رضایی

صلح‌جو، علی، *فارسی قزوینی*، کتاب بهار، تهران، ۱۳۹۶، هجده + ۸۷ صفحه.

در مقدمه کوتاه کتاب نویسنده درباره چگونگی گردآوری این فرهنگ مختصر توضیحی آورده و در ادامه آن چند ویژگی فارسی قزوینی را بررسی کرده است. در بررسی این ویژگی‌ها اصطلاحات فنی و تخصصی به کار نرفته و هر موضوع بسیار مختصر با یک و گاه دو مثال توصیف شده و در واقع در مقدمه یک توصیف کلی و اندک از ویژگی‌های عمومی این زبان شده است. در پایان مقدمه نویسنده توضیح داده‌اند که بخش «صد واژه از فارسی قزوینی» را که در بردارنده صد واژه قزوینی است و بهاء‌الدین خرمشاهی در کتاب از واژه تا فرهنگ پیش از ایشان گرد آورده‌اند در پایان هر مدخل در کتاب خود با قید عنوان «صدواژه» به همان شکل نقل کرده‌اند و یادآور شده‌اند که در انطباق آن بخش با فرهنگ خود به واژه‌هایی برخورده‌اند که در مجموعه ایشان نبوده و برخی از آن واژه‌ها به گوش ایشان نخورده است و این موضوع را طبیعی دانسته‌اند. نویسنده با روشی متفاوت‌تر و مهم‌تر چند واژه قزوینی دیگر را بررسی کرده است و آن واژه‌های قزوینی مندرج در رمانی به نام مادران و دختران از مهشید امیرشاهی است و یادآور شده‌اند که برخی از این واژه‌ها را نیز شنیده‌اند. در پایان مقدمه نویسنده یادآور می‌شود

جاری بود نیز پرداخته شده است که بدون شک در حل مشکلاتی که در شناخت نسخه‌پردازی ایرانی در دوران اسلامی دیده می‌شود، مفید است. در این شیوه‌نامه، همه نکات اصلی مختصر و مفید توضیح داده شده و تصویر دست‌نویس‌ها بدون هیچ‌گونه دست‌کاری رایانه‌ای ارائه شده است.

در پایان این یازده گفتار، نویسنده نوشتاری کوتاه را با عنوان مستندات از یک دبیرخانه مانوی در تورفان به پیوست آورده است. در این بخش با برخی ویژگی‌های این دبیرخانه‌ها، روش تربیت شاگردان، ابزارهای تحریر و اتفاقاتی که ممکن است ضمن آموزش رخ داده باشد، آشنا می‌شویم. مطالب این پیوست گزیده‌ای از دو مقاله نویسنده به قرار زیر است: «سیاه مشق کاتب سغدی و دفتر مشق شاگرد او: مستندات از یک دبیرخانه سغدی مانوی در تورفان» (رنج و گنج. ارج‌نامه دکتر زهره زرشناس، تهران، ۱۳۹۲) و «چند به اصطلاح دست‌نامه آموزشی از مجموعه دست‌نویس‌های مانوی تورفان در برلین» (زبان‌شناخت، سال چهارم، ۱۳۹۳). این کتاب ۱۸۰ صفحه دارد و با معرفی کتاب‌شناسی گزیده مؤلف و نیز فهرست آثار منتشرشده مرکز پژوهشی میراث مکتوب پایان یافته است.

از آنجاکه بسیاری از متون مانوی به خط مانوی، که پیش از این منتشر شده‌اند، به ویرایش مجدد نیاز دارند یا بسیاری از قطعات مانوی تورفان هنوز منتشر نشده‌اند، این اثر به دانشجویان، پژوهشگران و علاقه‌مندان به ادبیات

که نوشته‌اش را در سال ۱۳۹۲ به فرهنگستان زبان و ادب فارسی داده است که چون با ضوابط فرهنگستان هماهنگ نبوده در آنجا پذیرفته نشده است. پس از مقدمه جدول راهنمای تلفظ برای توصیف نشانه‌های آوایی آمده است و پس از آن به ترتیب الفبا مدخل‌های فرهنگ. الفبایی مدخل‌ها به خط فارسی است پس از آن آوانگاری مدخل به خط لاتینی و سپس تعریف هر مدخل و نیز شاهد برای هر تعریف. تعریف‌ها از الگوی یکسانی پیروی نمی‌کنند، مفردات و اصطلاحات و زبانزدها در یک بخش الفبایی شده‌اند که گاه در زبان فارسی رایج‌اند و انحصاراً قزوینی نیستند و حتی تلفظشان نیز با فارسی متفاوت نیست. اطلاعات تکمیلی که درباره مدخل‌ها داده شده یکدست نیست گاهی از ریشه یک مدخل گفته شده که عموماً هم‌ریشگی آن با زبان انگلیسی یا فرانسه سنجیده شده است و گاهی اطلاعات ساختواژی داده شده که آن را با زبان ترکی سنجیده و گاه توضیحاتی آواشناسی درباره واژه‌ها و تلفظ‌ها در سنجش با زبان ترکی. این فرهنگ در مجموع بیش از نهصد مدخل دارد.

عفت امانی

علی‌یاری بابلقانی، سلمان، گنجینه گویش‌های ایرانی: هفت گویش از حاشیه زاگرس، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، تهران، ۱۳۹۶، ۴۸۸ صفحه.
در این دفتر درباره هفت گویش حاشیه زاگرس، شامل گویش‌های لری بختیاری هفت‌لنگ، لری دره‌جوزانی، لری سگوند، گورانی گوره‌جویی، لکی

دلفانی، کردی کلهری و کردی گهواره‌ای مطالعه شده است. گویش‌های لری به لحاظ جغرافیای زبان لری به دو گروه شمالی و جنوبی تقسیم می‌شود. گویش لری بختیاری در دسته گویش‌های جنوبی زبان لری قرار می‌گیرد، در این پژوهش گویش لری بختیاری هفت‌لنگ مردم قلعه‌سرد بررسی شده است. گویش لری دره‌جوزانی از گروه شمالی گویش‌های لری است و بیشتر با گویش‌های شمالی زبان لری رایج در روستاهای اراک، تویسرکان، نهاوند، بروجرد و جز آن نزدیکی دارد، در این بخش گویش لری دره‌جوزانی مردم روستای بابلقانی از دهستان جوزان بخش مرکزی شهرستان ملایر گردآوری شده است. گویش بعدی، لری سگوند از گویش‌های شمالی زبان لری است که در دفتر حاضر گویش سگوند مردم روستای باده از بخش زاغه شهرستان خرم‌آباد در استان لرستان مطالعه شده است. چهارمین گویش، گویش گورانی گوره‌جویی است و داده‌های گویش گورانی روستای گوراجوب مرادیگ از بخش گهواره، شهرستان دالاهوی استان کرمانشاه پژوهش شده است. گویش بعدی، گویش لکی دلفان واقع در شمال غرب استان لرستان است که مؤلف گویش لکی دلفانی طایفه نورعلی مردم روستای سبزه‌خانی را گردآوری کرده است. دو گویش پایانی این پژوهش شامل کردی کلهری و کردی گهواره‌ای است، که در گروه گویش‌های کردی جنوبی قرار می‌گیرد.

کتاب حاضر براساس راهنمای گردآوری گویش‌های فرهنگستان زبان و ادب فارسی تدوین شده است. در اینجا به برخی از ویژگی‌های کتاب

صورت نوشتار واژه، در جدول نشانه‌های اضافه و واژه‌نامه منعکس نکرده است. برای مثال واژه آفتاب در گویش کردی کلهری $x^{w}ar-a-tâw$ به صورت $xwar-a-tâw$ ضبط شده است؛

- در پژوهش حاضر مؤلف نشانه‌هایی، علاوه بر نشانه‌های راهنمای گردآوری گویش‌های فرهنگستان، به کار برده که در جدولی با نام نشانه‌های اضافه (نک: ص ۴۳) ذکر کرده است. اما برخی از نشانه‌های به کاررفته در این دفتر از قلم افتاده یا واج و واج‌گونه بودن آنها مبهم بیان شده است: (۱) همخوان q ؛ از آنجا که توصیف آوایی این همخوان درج نشده است برای خواننده تلفظ آن روشن نیست. علی‌یاری در بخش توصیف ساختار آوایی گویش لری بختیاری هفت‌لنگ، لری سگوند و گورانی گوره‌جویی، لکی دلفانی، کردی کلهری و کردی گهواره‌ای (نک: ص ۴۷، ۶۵، ۷۴، ۸۴، ۹۶، ۱۰۶) از این همخوان نام برده است؛ (۲) مؤلف ذیل ساختار آوایی لکی دلفانی دو واکه \hat{a} : و \hat{o} : و در کردی کلهری واکه \hat{a} : (نک: ص ۸۴، ص ۹۶) را از واکه‌های دو گویش اخیر دانسته است. او برای واج بودن این دو واکه مثالی ذکر نکرده و واج‌گونه بودن آنها را نیز تأیید نمی‌کند. مثال از گویش لکی دلفانی: $\hat{a}:l$ «جوان»، $\hat{p}ö:l$ «پُل». واژه جوان در جمله «این مرد از آن مرد جوان‌تر است» به صورت $e: a piyâ \hat{a}l-ter-a piyâ e:$

به اختصار اشاره می‌شود:

- مؤلف در مقدمه‌ای مفصل شیوه کار خود را در هر بخش شرح داده و گویشوران، مناطق و طایفه‌های مورد بررسی در این پژوهش را معرفی کرده است. نکته‌ای که شایان ذکر است آنکه مؤلف تجربیات شخصی خود را در روند پژوهش در اختیار خوانندگان و علاقه‌مندان این حوزه قرار داده است، از جمله شیوه برخورد با گویشور و راه علمی و درست به دست آوردن تلفظ یک واژه و نیز روش رسیدن به مفاهیم انتزاعی در بررسی‌های گویشی؛
- علی‌یاری در این پژوهش کوشیده است که بیشترین اطلاعات را از گویشوران مُسن، مرد، کم‌سفر، بی‌سواد، تک‌زبان و بومی، که معیارهای استاندارد در انتخاب گویشوران است، گردآوری کند، اما در جریان پژوهش با استثناهایی برخورد داشته که در مقدمه به آنها اشاره کرده است؛
- برای هر یک از هفت گویش این دفتر به اختصار مطالب دستوری جداگانه‌ای نوشته است. مباحث دستوری آن متشکل از ساختار آوایی، صرف و نحو است که مقوله اسم، صفت، ضمیر، عدد، قید، حروف و فعل را در برمی‌گیرد؛
- مؤلف تفاوت میان نشانه لبی‌شدگی صامت^w در جدول نشانه‌های اضافه (نک: ص ۴۳) و نشانه ناسوده دولبی واکدار w در جدول آوانگاری صامت‌ها (نک: ص ۴۲) را در

چنان‌که مثال اخیر، مصدر/ مصدر مرکب است و کاربرد کوتاه‌نوشت م (مصدر) / م م (مصدر مرکب) صحیح‌تر به نظر می‌رسد.

- در پایان کتاب جملات، مثل‌ها و خاطرات شیرین و حکایاتی با آوانویسی و ترجمه فارسی از گویش‌های دفتر حاضر گنجانده شده است.

مطالعه و پژوهش در حوزه گویش‌های ایرانی، بسیار شیرین و در عین حال کاری بس دشوار و طاقت‌فرسا است. قدم نهادن در این حوزه نیازمند علاقه بسیار، تجربه و دانش کافی است. کتاب حاضر پژوهش ارزشمندی است که در این حوزه به چاپ رسیده و می‌توان آن را در زمره منابع مفید برای زبان‌شناسان و گویش‌پژوهان قرار داد.

یلدا شکوهی

نویخت، احمد و ملا، موسی، جامعه‌شناسی گویش لورایی: مورد مطالعه گونه زبانی حسنکدیری، انتشارات هزاررنگ، تهران، ۱۳۹۳، ۵۶۸ صفحه، مصوّر.

هر یک از گونه‌های زبانی، گنجینه‌ای سترگ را شامل می‌شود که مطالعه و ثبت و ضبط واژگان آن حائز اهمیت بسیاری است. در همین راستاست کتاب حاضر که، بنا به تصریح نویسندگان آن در پیشگفتار، به اتکای نظریه‌های رایج در جامعه‌شناسی زبان و با کمک داده‌های میدانی گردآمده به شناخت گویش لورایی با تمرکز بر گونه زبانی حسنکدیری پرداخته است.

آوانویسی شده است (نک: ص ۳۵۳). شایسته بود مؤلف درباره فرایند تبدیل â به â به مثال‌های بیشتری می‌پرداخت یا اینکه برای مثال اخیر در واژه *âl-ter-a* یادداشتی ارائه می‌کرد؛ (۳) مورد دیگر اینکه در ساختار آوایی لری سگوند (نک: ص ۶۵) واژه *â* ذکر نشده اما در واژه‌نامه ذیل بستگان، آشنایان، پیشه‌وران و واژه‌های وابسته واژه گاوچران به صورت *gâ:-Îo* آوانویسی شده است.

- در این دفتر پس از توصیف گویش‌ها، مناطق مورد پژوهش روی نقشه‌های رنگی نشان داده شده است.

- مجموع گویشوران این دفتر ۸۷ نفر هستند و مؤلف برای گویش مناطق مورد مطالعه به غیر از ۵ نفر، از گویشوران همان محل بهره جسته است.

- بنابراین تصریح مؤلف (ص ۱۹) گاه برابر گویشی یک مفهوم یا واژه فارسی، با گونه دستوری متفاوت بیان می‌شود که در واژه‌نامه صورت دستوری واژه با کوتاه‌نوشت ذکر شده است. این کوتاه‌نوشت‌ها شامل ص (صفت)، اس (اسم) و ف (فعل) است. برای مثال برابر «تاب‌بازی» در گویش لری دره‌جوزانی *qu xord-en*، کوتاه‌نوشت «ف» درج شده است که در این گویش برای «تاب‌بازی» به‌کار می‌رود. مؤلف محترم در مقابل مصدر در واژه‌نامه، کوتاه‌نوشت «ف» را درج کرده است، بهتر آن بود که برای آگاهی سریع کاربر، کوتاه‌نوشت‌ها دقیق‌تر ذکر می‌شد

مطالعه حسنکدر؛ شرح و بسط برخی از واژگان و اصطلاحات گونه‌ی زبانی حسنکدری.

مؤلفان در هفت فصل اول، ذیل عناوینی که در بالا ذکر شد، به ارائه و بررسی موضوعاتی همچون پیشینه، مدارک و شواهد تاریخی مربوط به لورا و نیز روستاهای اطراف آن، مهم‌ترین آرای مطرح‌شده در مورد تعیین مرزهای بین زبان، گویش، لهجه و گونه‌ی زبانی، روش‌هایی که در به‌انجام رساندن این پژوهش از آنها بهره گرفته‌اند، ویژگی‌های آوایی همخوان‌ها و واکه‌ها و نیز فرایندهای آوایی گویش مورد مطالعه، بررسی مقوله‌های دستوری گویش لورایی، مقایسه‌ی گونه‌ی زبانی حسنکدری در معیارهای واژگانی، آوایی و دستوری با سایر گونه‌های رایج در منطقه‌ی لورا، بررسی اورازانی و دماوندی در مقایسه با لورایی از حیث واژگانی، آوایی و دستوری به‌منظور شناخت نسبی تفاوت‌های زبانی میان گونه‌های زبانی مورد پژوهش با گونه‌های پیرامونی منطقه‌ی لورا پرداخته‌اند. پس از آن، در فصل هشتم که اصلی‌ترین فصل کتاب است و با چهارده زیرعنوان همچون: تعیین رابطه‌ی جنسیت و گویش مورد مطالعه، بررسی رابطه‌ی سن و گویش مورد مطالعه، تعیین رابطه‌ی تحصیلات و گویش مورد مطالعه و... شاکله‌ی اصلی آن را شکل می‌دهد، با بررسی شاخصه‌های مطرح‌شده در پی یافتن تأثیراتی هستند که این گونه‌ی زبانی از اجتماع حاصل کرده است.

فصل‌های نهم و دهم نیز به مطالعه‌ی برخی شاخصه‌های جامعه‌شناختی ضرب‌المثل‌ها و کارکرد آنها در گونه‌ی زبانی لورایی در گذشته و

لورا به‌لحاظ جغرافیایی در البرز مرکزی واقع شده و قدمتی حدود ۵۰۰۰ سال دارد. گونه‌های زبانی این منطقه‌ی جغرافیایی که در کنار رودخانه‌ی کرج واقع شده‌اند از پیشینه‌ی تاریخی یکسانی برخوردارند. حسنکدر نیز یکی از روستاهای تابع بخش آسارا شهرستان کرج در استان البرز است که در بخش غربی لورا واقع شده است و ساکنان آن به گویش تاتی، از دسته زبان‌های ایرانی، شاخه‌ی شمال غربی، تکلم می‌کنند.

آن‌گونه‌که در مقدمه‌ی کتاب آمده، علاوه‌بر بررسی جامعه‌شناختی گویش لورایی با محوریت گونه‌ی زبانی حسنکدری، ثبت، ضبط و دسته‌بندی واژگان، اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های رایج در جامعه‌ی مورد مطالعه از دیگر اهداف این پژوهش بوده است. برای این منظور ابتدا در پیشگفتار و مقدمه‌ی کتاب اندکی در باب اهمیت این موضوع سخن رفته، پس از آن فصل‌های ده‌گانه‌ی کتاب به این ترتیب آمده است:

پیشینه‌ی تاریخی لورا و مکان‌های وابسته به آن؛ بحثی پیرامون زبان، گویش، لهجه و گونه‌های زبانی با نگاهی به گویش مورد کندوکاو؛ روش‌شناسی پژوهش؛ بررسی آوایی گویش مورد مطالعه؛ بررسی دستوری گویش مورد مطالعه؛ بررسی تطبیقی گونه‌ی زبانی حسنکدری با سایر گونه‌های زبانی گویش لورایی؛ بررسی مقایسه‌ای گونه‌ی زبانی اورازانی با گونه‌ی لورایی؛ مورد مطالعه حسنکدر؛ بررسی جامعه‌شناختی گویش لورایی؛ مورد مطالعه گونه‌ی زبانی حسنکدری؛ بررسی جامعه‌شناختی ضرب‌المثل‌های لورایی؛ مورد

حال و نیز نقش آنها در توضیح و تعبیر گفتمان‌ها اختصاص یافته، علاوه بر اینکه، برخی از واژه‌ها و اصطلاحات حسنگدردی با درج توضیح مختصری درباب مفهوم آن ذکر شده است.

در پایان نیز، پس از بخشی با عنوان بحث و نتیجه‌گیری، فهرست منابع و مآخذ و پیوست کتاب می‌آید. بخش پیوست مختص اسناد و مدارک مرتبط با پیشینه تاریخی لوراست. تصاویر گویشوران منطقه لوراصفحات پایانی کتاب را شکل می‌دهد.

لیلا نوری کشتکار

همایون، همادخت، گویش تودشک، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ۱۳۹۶، پانزده + ۳۲۶ صفحه.

تودشک دهستانی است در حومه بخش کوهپایه‌ای شهرستان اصفهان. نویسنده بیان می‌کند که گردآوری داده‌های کتاب بر مبنای کتاب راهنمای گردآوری گویش‌ها و واژه‌نامه خوری است و نیز کتاب‌هایی که به توصیف گویش‌های ایرانی پرداخته‌اند، به‌ویژه کتاب‌های انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. براساس گفته نویسنده این پژوهش نخستین مطالعه درباره گویش تودشک است و پیش از آن مقاله و کتابی به بررسی آن پرداخته است. داده‌ها در پژوهش میدانی و با گزینش دو گویشور خانم انجام شده است. کتاب پس از پیشگفتار چهار فصل دارد، فصل نخست درباره ساخت آوایی است که در آن افزون‌بر معرفی واحدها واحدهای زبرزنجیری و فرایندهای آوایی

نیز با فارسی معیار مقایسه و توصیف شده است. فصل دوم درباره ساختواژه این گویش است و فصل چهارم درباره نحو و توصیف انواع جمله و گروه. در پایان این بخش شماری مصدر با آوردن ستاک حال و گذشته آنها و نیز شماری مثل گردآوری شده است؛ شایسته‌تر آن بود که این موضوع، به سبب اهمیتش و نیز انسجام کتاب در بخشی جدا تنظیم می‌شد. در بخش مثل‌ها مثل‌های رایج در فارسی نیز گنجانده شده است، فصل چهارم کتاب واژه‌نامه است. واژه‌نامه‌ای که دوسویه تنظیم و الفبایی شده است اتفاقی که کمتر در واژه‌نامه‌های گویشی روی می‌دهد حال آنکه موضوع بسیار مهمی است. نخست الفبای گویش به فارسی که به لاتینی آوانگاری شده و دودیکر الفبای فارسی به گویش. در واژه‌نامه واژه‌ها تا جای ممکن تقطیع ساختواژی شده‌اند.

عفت امانی

یوسفی‌نژاد، علی و سبزه‌علیپور، جهان‌دوست، فرهنگ تاتی گرتقی، فرهنگ ایلیا، رشت، ۱۳۹۶، ۲۷۰ صفحه.

زبان تاتی، از زبان‌های ایرانی نو و مربوط به شاخه شمال غربی است که با زبان تالشی، آذری، گیلکی، مازندرانی، سمنانی شباهت‌هایی دارد. این زبان‌های در مناطق متفاوتی از ایران و خارج از ایران رایج است و بسیاری از ویژگی‌های کهن را از جمله ساخت یرگتیو (کُنائی)، تمایز دستوری جنس مؤنث، گردش مصوت، ماده مجهول و غیره حفظ کرده است.

طبیعی، حیوانات، حشرات، پرندگان و موجودات خیالی، خوراکی‌ها، خصلت‌های انسانی، خویشاوندی، دامداری، دستور، دژواژه‌ها و نفرین‌ها، نازواژه‌ها و نوازش‌ها، رنگ‌واژه‌ها و مزه‌ها، ریسندگی و بافندگی، ساختمان و معماری، سبزی‌ها و جالیز، ضمائر، عبارات و تکیه‌کلام‌ها، عروسی، فراورده‌های دامی و لبنیات، کشاورزی، کنایات، گاه‌شماری، گردو و واژه‌های آن، گیاهان و علف‌ها، مرگ و سوگواری، مصادر پیشوندی، مصادر ساده، مکان‌های عمومی، نان و تنور، واحدهای اندازه‌گیری و خریدوفروش، وضعیت جوی و نجوم، همیاری و تعاون، واژه‌های متفرقه، و لغات زبان مخفی. در این بخش پیشنهاد می‌شود که در چاپ بعدی عناوین مربوط به آنها مقوله‌های دستوری و واژه‌های مربوط به آنها جداگانه و در انتهای سایر فهرست‌ها درج شود.

در ادامه علاوه بر ذکر معادل‌های تاتی یکصد جمله برگرفته از پرسش‌نامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی، صفحاتی به ارائه جملاتی دیگر از تاتی گرنق و معادل فارسی آنها اختصاص یافته است. نمایه واژه‌های تاتی گرنقی و کتابنامه بخش پایانی کتاب را تشکیل می‌دهد.

جمیله حسن‌زاده

Hintze, Almut, Williams, Alan, *Festschrift for John R. Hinnells, Iranica 24*, Wiesbaden, 2017.

هیئتسه، آلموت و ویلیامز آلان، جشن‌نامه جان راسل هینلز، جلد ۲۴/ایرانیکا، ویسبادن، ۲۰۱۷.
جان راسل هینلز پس از گذراندن دورهٔ پروفیسوری

زبان تاتی به دو دستهٔ تاتی شمالی و تاتی جنوبی تقسیم شده است: تاتی شمالی در خارج از ایران در داغستان (در بند) و منتهی‌الیه شمال شرقی جمهوری آذربایجان به آن صحبت می‌شود و گویشوران آن به چند دستهٔ تات‌های مسلمان، تات‌های کلیمی و تات‌های مسیحی ارمنستان تقسیم می‌شوند. تاتی جنوبی در نواحی مختلفی در ایران رایج است، از جمله مناطقی در جنوب غرب قزوین شامل تاکستان، شال، اسفروین، خیارج، خوزین، دانسفان، ابراهیم‌آباد و سگزآباد؛ اشتیارد کرج؛ دو بخش شاهرود و خورش رستم خلخال؛ طارم علیا و خویین واقع در شصت کیلومتری جنوب غربی استان زنجان؛ هرزند، دیزمار، کرینگان، کلیبر و مناطقی دیگر در آذربایجان شرقی؛ شمال خراسان، جلگهٔ شوغان و منطقهٔ چهارده سنخواست؛ و بخش جیرنده و بخش فاراب رودبار.

بخش نخست کتاب به اختصار به دستور زبان تاتی بر مبنای گونهٔ کرنقی پرداخته است و در ادامه فهرست‌های موضوعی واژه‌ها، عبارات و اصطلاحات که مداخل آن صورت‌های تاتی هستند، در چهل‌ونه فصل با عناوین زیر آمده است: آب و آبیاری، آیین‌ها، ابزارها و وسایل زندگی، اعداد، اعضا و اجزای بدن، امور اجتماعی، امور دینی و اعتقادی، بار و باربری، بازی‌ها و سرگرمی‌ها، باغداری و میوه، بچه‌داری، بیماری‌ها و عارضه‌های بدنی، پوشیدنی‌ها، زیورآلات و گستردنی‌ها، پیشه‌ها و سِمَت‌ها، ترکیبات فعلی و فعل‌های مرکب، تره‌ها، جغرافیای

به قلم آلموت هینتسه، هفده مقاله دربارهٔ ادیان و فرهنگ‌های گوناگون، خطوط کلی دیدگاه‌های جان هینلز را در ارتباط با زردشتیان دوران باستان و معاصر به تصویر می‌کشد. عناوین برخی از آنها به شرح زیر است: «اسطورهٔ آفرینش زردشتی: ردپای روزگار باستان» (جمشید ک. جوکسی)، «دربارهٔ مکاتب اولیهٔ بودایی» (لنس اس. کوسینس)، «کاتبان نسخ خطی و حامیان آنها: در باب فواید استتساخ نسخ خطی در آیین زردشتی» (آلموت هینتسه).

مریم رضایی

خود در دانشگاه‌های منچستر، دربی و مدرسهٔ مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن در ماه اوت سال ۲۰۰۲ م به‌عنوان پروفیسور مطالعات تطبیقی ادیان وارد دانشگاه لیورپول هوب شد. گسترهٔ پژوهش‌های او مطالعات تطبیقی دینی، دین زردشتی و جوامع متفاوت این آیین در ایران، شبه‌قارهٔ هندوستان و نیز زردشتیان سراسر دنیا است که منشأ اصالت دینی و فرهنگی آنها، زردشت، پیامبر باستانی این آیین، بوده است. او دربارهٔ زردشتیان هند، یکی از موفق‌ترین جوامع به لحاظ اقتصادی که پیشینهٔ درخشانی در زمینهٔ موفقیت‌های اقتصادی و بشردوستی مذهبی دارد، نیز بسیار قلم‌فرسایی کرده است. ثمرهٔ پژوهش‌های ارزندهٔ پروفیسور هینلز در زمینهٔ مطالعات دین و حوزه‌های مربوط به آن بیست عنوان کتاب و بیش از سی عنوان مقاله در زمینهٔ زردشتیان هند، نفود دین زردشتی بر ادیان یهودی و مسیحی، آیین میترا در روم و دیگر موضوعات متفاوت است.

این کتاب جشن‌نامه‌ای است که به مناسبت هفتادوپنجمین سالگرد تولد جان راسل هینلز و به پاس قدردانی از پژوهش‌های ارزندهٔ او به کوشش آلموت هینتسه و ویلیام آلان در ردیف بیست‌وچهارمین جلد ایرانیکا در سال ۲۰۱۷ منتشر شد.^۱

کتاب با مقدمهٔ آلن ویلیامز آغاز می‌شود و پس از شرح حال مختصری از جان راسل هینلز

1. *Holy wealth: Accounting for This World and the Next in Religious Belief and Practice*, Festschrift for John R. Hinnells.